

Список використаних джерел:

1. Кожна дитина України від цієї війни постраждала: скільки маленьких життів забрала та покалічила Росія: веб-сайт. URL: <https://www.ukr.net/news/details/russianaggression/91605905.html> (дата звернення: 04.05.2022).
2. Про внесення змін до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.05.2022).
3. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.05.2022).
4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 року № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.05.2022).
5. Про внесення змін до Порядку створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя: постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 № 581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.05.2022).

Ключові слова: діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, влаштування дітей-сиріт, спрощення процедури влаштування дітей-сиріт, патронат.

Key words: orphans, children are deprived of parental care, placement of orphans, simplification of the procedure for placement of orphans, patronage.

БАЙТАЛЮК ДАРІЯ РУСЛАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри цивільного права*

ОГЛЯД ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВІЙНИ

В умовах кризових явищ, зумовлених бойовими діями, що ведуться на території нашої держави, широкоживаними в медіа та побуті стали слова та словосполучення «збір коштів», «донат», «гуманітарна допомога», «фонд допомоги», «благодійний аукціон». Залучення коштів на суспільно корисні або нагальні потреби не є чимось новим для України, як і для будь-якого консолідованого суспільства. Ще до війни гуманітарні, екологічні, муніципальні та урбаністичні ініціативи фінансувалися за допомогою децентралізованих краудфандингових кампаній. Участь у таких ініціативах приймали як фізичні особи,

звичайні підприємці, так і юридичні особи, серед яких великі компанії з популярними брендами.

Цілком логічним твердженням є те, що дані відносини врегульовані спеціальним законодавством, зокрема Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI, яким закріплюється, що цей Закон визначає загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій [3]. Одночасно, в умовах воєнного стану стало очевидним, що не всі питання здійснення фандрайзингу на конкретні гуманітарні та військові потреби є врегульованими.

Зокрема, законодавством не враховані «двоступеневі» форми фандрайзингу. До таких форм зокрема відносяться «благодійний аукціон», за умовами якого особа у спосіб аукціону реалізує певну річ, а кошти від її продажу публічно зобов'язуються передати в певний благодійний фонд, третій особі (особам) або скерувати на придбання певних товарів або послуг. Дана форма краудфандингу може ускладнюватися тим фактом, що річ для аукціону може надавати третя особа, що робить таку форму тріступеневою. Аналогічним за змістом ступенів є збір коштів у вигляді донатів за перегляд контенту (стріми, трансляції тощо), за умови що виробник контенту зобов'язується передати кошти на аналогічні цілі. Нажаль, на сьогоднішній день, дані відносини не врегульовані законодавством, що призводить до порушення прав та інтересів донорів (донатерів, патронів) та осіб, які сприяють збору коштів.

Ще одним питанням є відповідальність організатора збору коштів за виконання зобов'язань, взятих на себе в публічному просторі щодо використання зібраних коштів. Як і будь-які надзвичайні обставини, війна виявляє прогалини правового регулювання та сприяє збільшенню кількості зловживань правом з метою порушення прав третіх осіб з корисних мотивів. В медіа майже одразу почали з'являтися повідомлення про неконтрольоване розподілення гуманітарної допомоги [1] та нецільове використання зібраних коштів [2].

24 березня Законом «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» було екстрено криміналізовано діяння з продажу товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку [4]. Однак, слід відзначити ряд контраверсійних моментів, супутніх до даної норми. Невирішеним залишається питання кваліфікації діяння у випадку не досягнення зазначеної в Законі суми. Як зазначає В. Фурман, при недостатності суми реалізованих гуманітарних товарів, такі дії можуть бути кваліфіковані як замах на вчинення кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 201-2 КК України або охоплюватись іншим складом злочину, а саме ст. 190 КК України із відповідною частиною, в залежності від суми збитків [5].

В літературі також звертається увага, що законодавцем при формулюванні диспозиції відповідної статті визначено метою скоєння діяння отримання прибутку. Однак, слушним є застереження, що статтею не враховано випадки, коли гуманітарна допомога просто знищується чи відбувається її розтрата без відповідної мети збагачення чи отримання прибутку у період воєнного стану. Як влучно зазначає В. Фурман, «така діяльність носить особливо значну суспільну небезпеку, можливо навіть більшу ніж при продажі гуманітарної допомоги» [5].

Одночасно не є вирішеним питання розміру та порядку притягнення до цивільно-правової відповідальності особи, що здійснила нецільове використання коштів від донорів. Крім того, важливим є питання суб'єкта відшкодування збитків, адже з моменту отримання коштів їх фактичним власником має стати третя особа (на користь якої проходив збір), а не первинний донор коштів.

Отже, питання краудфандингу з використанням сучасних цифрових інструментів в умовах війни залишаються актуальними для наукової розробки та подальшого вдосконалення нормативного базису в сфері регулювання відповідних відносин з метою конкретизації загальних норм та врахування особливих випадків.

Список використаних джерел:

1. Лисогор І. На Одещині директора величезного благодійного фонду запідозрили в продажі гуманітарки. *Лівий берег*. 2022. URL: https://lb.ua/society/2022/06/04/518954_odeshchini_direktora_velicheznogo.html
2. Мамка Г. Не фейк, а реальність. Куди повідомляти про факти розкрадання гуманітарної допомоги. *Юридична газета*. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/ne-feyk-a-realnist-kudi-povidomlyati-pro-fakti-rozkradannya-gumanitarnoyi-dopomogi.html>
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги: Закон України від 24.03.2022 № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#n5>
5. Фурман В. Відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги. Що передбачено новим Законом. *ЛігаЗакон*. 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitics/210328_vdpovdalnst-za-netslovevikoristannya-gumantarno-dopomogi-shcho-peredbacheno-novim-zakonom

Ключові слова: краудфандинг, війна, цивільно-правова відповідальність, донати, фандрейзинг.

Key words: crowdfunding, donors, fundraising, war, civil liability.